

Цивільне право і цивільний процес; сімейне право;
міжнародне приватне право

УДК 347.45/.47 : 373.2

Горіславська Інна Вікторівна

кандидат юридичних наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Гориславська Инна Викторовна

кандидат юридических наук, доцент

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

Horislavska Inna

PhD, Associate Professor

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Ящук Наталія Олександрівна

студентка юридичного факультету

Національного університету біоресурсів та природокористування України

Ящук Наталия Александровна

студентка юридического факультета

Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

Yaschuk Natalija

Student of the Faculty of Law of the

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

**ДО ПИТАННЯ СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ ОСВІТНІХ
ПРАВОВІДНОСИН
К ВОПРОСУ СУБЪЕКТНОГО СОСТАВА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ
ПРАВООТНОШЕНИЙ
TO THE QUESTION ABOUT SUBJECTS OF EDUCATIONAL LEGAL
RELATIONS**

Анотація. Створення в Україні сучасної високоефективної системи освіти є однією з найважливіших умов конкурентоздатності держави на європейському ринку. У цьому питанні велика роль має бути відведена саме дошкільній освіті. У статті висвітлено окремі правові категорії, що стосуються суб'єктного складу освітніх правовідносин. Проаналізовані нормативно-правові акти, що регулюють питання утворення та діяльності дошкільних навчальних закладів, як учасників освітніх правовідносин. Розкриваються проблемні питання функціонування та правового статусу окремих суб'єктів освітніх правовідносин.

Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту», форма власності закладу дошкільної освіти визначається відповідно до законодавства та може бути, як державна, комунальна, так і приватна. Заклади дошкільної освіти можуть бути засновані на засадах державно-приватного партнерства (корпоративний заклад дошкільної освіти).

Колізіями, які потребують вирішення шляхом узгодження, є п. 4 Положення, що визначає установчим документом дошкільного навчального закладу – лише статут, та п. 29 щодо можливості не проведення харчування дітей у дошкільному навчальному закладі. Проте, діяльність дошкільного закладу на засадах державно-приватного партнерства (корпоративний заклад дошкільної освіти) можливе, відповідно до Закону України «Про державно-приватне партнерство» (ст. 5) та Глави 77 Цивільного кодексу України на підставі договорі про спільну діяльність, управління майном та концесії. Щодо харчування – Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів, встановлює, що засновники (власники) та керівники цих закладів повинні забезпечити виконання Інструкції з організації харчування дітей у дошкільних навчальних закладах, яка встановлює інші часові проміжки для харчування дітей.

Звертає на себе увагу той факт, що відповідно до Класифікації видів економічної діяльності є секція КВЕД ДК 009:2010 «Q. Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги», містить у собі клас - 88.91 «Денний догляд за дітьми», що включає діяльність із денного догляду за дітьми, у тому числі денний догляд за дітьми-інвалідами. Такий вид діяльності не передбачає отримання ліцензії, оскільки не входить до категорії «освітня діяльність» (Секція Р). Запропоновано способи удосконалення правового регулювання цього питання.

Ключові слова: *суб'єкт освітніх правовідносин; дитячий садок; дошкільний навчальний заклад; соціальна допомога без забезпечення проживання.*

Аннотація. *Создание современной высокоэффективной системы образования в Украине является одним из важнейших условий конкурентоспособности государства на европейском рынке. В этой связи, большая роль должна быть отведена дошкольному образованию. В статье выделяются отдельные правовые категории, относящиеся к субъектному составу образовательных отношений. Проанализированы нормативные правовые акты, регулирующие вопросы образования и деятельности дошкольных образовательных учреждений, как участников образовательных правоотношений. Выявлены проблемные вопросы функционирования и правового статуса отдельных субъектов образовательных правоотношений.*

Согласно Закону Украины «О дошкольном образовании», форма собственности дошкольного образования определяется в соответствии с законом и может быть как государственная, муниципальная и частная. Дошкольные образовательные учреждения могут быть основаны на принципах государственно-частного партнерства (корпоративное дошкольное образовательное учреждение). Коллизии, требующие

урегулирования, предусмотрены пунктом 4 Положения, определяющим учредительный документ дошкольного учреждения – только Устав, и п. 29 о возможности не осуществления питания в дошкольном образовательном учреждении. Однако деятельность дошкольных учреждений на принципах государственно-частного партнерства (корпоративное учреждение дошкольного образования) возможна, согласно Закону Украины «О государственно-частном партнерстве» (ст. 5) и глава 77 Гражданского кодекса Украины на основании договоров о совместной деятельности, управлении имуществом и концессии. Относительно, осуществления питания, то Санитарный регламент дошкольного образования, устанавливает, что учредители (владельцы) и руководители этих учреждений должны обеспечить выполнение Инструкции по организации питания детей в дошкольных учреждениях, которая устанавливает иные временные интервалы для кормления детей.

Примечательно, что, согласно Классификации видов экономической деятельности, раздел КВЭД 009:2010 «Q. Охрана здоровья и оказание социальной помощи» содержит класс – 88,91 «дневной уход за детьми», который включает в себя мероприятия по дневному уходу за детьми, в том числе дневной уход за детьми-инвалидами. Данный вид деятельности не предусматривает наличие лицензии, так как не входит в категорию «образовательная деятельность» (раздел Р). Предложены пути совершенствования правового регулирования данного вопроса.

Ключевые слова: *субъект образовательных правоотношений; детский сад; дошкольное учебное заведение; социальная помощь без обеспечения проживания.*

Summary. *The creation of a modern highly effective education system in Ukraine is one of the most important conditions for the competitiveness of the state in the European market. In this regard, a big role should be assigned to*

pre-school education. The article highlights certain legal categories relating to the subject composition of educational relations. The normative legal acts regulating the issues of education and activities of preschool educational institutions as participants of educational legal relations are analyzed. The problem questions of functioning and the legal status of separate subjects of educational legal relations are revealed.

According to the law of Ukraine "on pre-school education" form of ownership of pre-school education is determined in accordance with the law and can be as state, municipal and private. Pre-school education institutions may be based on the principles of public-private partnership (corporate pre-school education institution).

Need to be resolved by way of agreement, clause 4 of the Regulation, which defines the constituent document of a preschool institution - only the Charter, and paragraph 29 regarding the possibility of not feeding children in a preschool educational institution. However, the activity of a preschool institution on the basis of public-private partnership (corporate institution of preschool education) is possible, in accordance with the Law of Ukraine "On Public-Private Partnership" (Article 5) and Chapter 77 of the Civil Code of Ukraine on the basis of the agreement on joint activity, property management and concessions. Regarding nutrition - Sanitary regulations for pre-school education, establishes that the founders (owners) and the heads of these institutions must ensure the implementation of the Instructions on the organization of food for children in pre-school, which establishes other time intervals for feeding children. The ways of improving the legal regulation of this issue are proposed.

Key words: *subject of educational legal relations; kindergarten; preschool educational institution; social assistance without housing.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Створення в Україні сучасної високоефективної системи освіти є однією з найважливіших умов конкурентоздатності держави на європейському ринку. У цьому питанні велика роль має бути відведена саме дошкільній освіті. Школа повинна забезпечувати всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, сприяти виявленню талантів, розумових здібностей, зміцненню фізичного здоров'я дітей. У системі безперервної освіти, що розбудується в Україні, вихідною ланкою становлення і розвитку особистості майбутнього повноправного громадянина держави є дошкільня. У «Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні» [1] зазначається, що дошкільня освіта є самостійною системою, обов'язковою складовою освіти в Україні, яка гармонійно поєднує сімейне та суспільне виховання. Найпершим суспільним середовищем для дитини стає дошкільний навчальний заклад, метою якого є забезпечення гармонійного розвитку особистості дитини, її фізичного і психічного здоров'я, виховання ціннісного ставлення до природного й соціального довкілля, до самої себе, формування механізмів соціальної адаптації та творчого втілення в умовах життя в товаристві незнайомих дітей і дорослих.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою дошкільної освіти як особливої ланки в системі освіти займалися Г. Беленська [2], А. Богуш [3], В. Огнев'юк [4], Н. Пихтіна [5] та ін. Проблемним питанням медичного нагляду за станом здоров'я дітей дошкільного віку і встановлення санітарних вимог до умов перебування їх у відповідних закладах присвячено праці провідних вчених таких, як В. Єрмілов [6], Л. Стасюк [7], А. Шовкопляс [8] та інші.

Метою дослідження є аналіз дефектів правового статусу окремих суб'єктів освітніх правовідносин.

Виклад основного матеріалу. Дошкільний навчальний заклад, як суб'єкт освітніх правовідносин, забезпечує реалізацію права дитини на здобуття дошкільної освіти, її фізичний, розумовий і духовний розвиток, соціальну адаптацію та готовність продовжувати освіту. Виокремлення фактичного та юридичного змісту в освітніх правовідносинах уявляється недоцільним. Справедливо зазначає В. В. Спаська, про нерозривність фактичного і юридичного змісту освітніх правовідносин, що забезпечує ту необхідну (доцільну і правомірну) реальну поведінку суб'єкта, яка дозволить йому одержати те, заради чого він вступав в правовідносини - досягнення планованого результату опанування конкретної освітньої програми і присвоєння відповідного різновиду нематеріального духовного блага. Важливою умовою цього є забезпечення відповідності юридичного змісту фактичному (матеріальному) змісту освітніх правовідносин, тобто перше повинне визначатися на основі і з урахуванням специфіки об'єкта освітніх правовідносин і освітньої діяльності в цілому [9, с. 7].

Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» [10] (ст. 15) форма власності закладу дошкільної освіти визначається відповідно до законодавства та може бути, як державна, комунальна, так і приватна. Заклади дошкільної освіти можуть бути засновані на засадах державно-приватного партнерства (корпоративний заклад дошкільної освіти). Рішення про утворення, реорганізацію, ліквідацію чи перепрофілювання (зміну типу) закладу дошкільної освіти незалежно від підпорядкування, типів і форми власності приймає його засновник (засновники).

Звертає на себе той факт, що ті зміни, що були внесені до Закону України «Про дошкільну освіту» у 2017 році з прийняттям нового Закону України «Про освіту» [11], і стосувалися повноважень дошкільного навчального закладу, зокрема щодо планування своєї діяльності та формування стратегії його розвитку, формування освітньої програми закладу (п. 8,9 ч. 2 ст. 11 Закону України «Про дошкільну освіту»), не були

внесені до Положення про дошкільний навчальний заклад (далі – Положення) [12]. Відповідно до якого (п. 22 Положення) – дошкільний навчальний заклад для здійснення навчально-виховного процесу має право обирати програму (програми) розвитку дітей із затверджених в установленому порядку МОН.

Нині рекомендованих Міністерством освіти і науки України навчальних 37 програм, частина з них має гриф (наприклад, Програмно-методичний комплекс програма розвитку дітей сліпих та зі зниженим зором від народження до 6 років гриф Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 05.12.2012 №1/11-18797), але більшість лише «рекомендовані» відповідними листами міністерства. Очевидно, що уніфікація процесу прийняття та затвердження освітніх програм для дошкільної освіти має бути серед основних завдань профільного міністерства.

Ще однією колізією є п. 4 Положення, що визначає установчим документом дошкільного навчального закладу – лише статут. Проте, діяльність дошкільного закладу на засадах державно-приватного партнерства (корпоративний заклад дошкільної освіти) можливе, відповідно до Закону України «Про державно-приватне партнерство» [13] (ст. 5) та Глави 77 Цивільного кодексу України на підставі договорі про спільну діяльність, управління майном та концесії.

Таким чином, для створення суб'єкта освітніх правовідносин, необхідно буде зареєструвати юридичну особу, обрати систему оподаткування, вирішити чи плануєте ви здійснювати готівкові розрахунки чи прийматимете оплату за послуги лише безготівково, чи приймати оплату банківською картою на місці, вирішити питання приміщення (оренда чи власність), укласти договори з відповідними службами про надання послуг ЖКГ на відповідне приміщення, зокрема: договір про постачання електричної енергії, про водопостачання та водовідведення,

про постачання природного газу, про опалення та про вивезення побутових відходів. Приміщення для приватного дитячого садка повинно відповідати одному із цих критеріїв: об'єкт, на якому передбачено перебування 50 або більше осіб та розташований на підвальних та/або підземних поверхах; 2) Об'єкт, на якому передбачено перебування 50 або більше осіб та що працює у нічний час (з 23 по 7 годину); 3) Об'єкт, на яких передбачено перебування 100 або більше осіб; 4) Об'єкт, який є будинком та/або спорудою з умовною висотою понад 47 метрів; 5) Об'єкт, який є пам'яткою архітектури та/або історії національного значення

Ще одним «каменем спотикання» може стати питання організації харчування у дошкільному закладі. За домовленістю з батьками Ви можете не організувати харчування у дошкільному навчальному закладі, якщо діти перебувають там до 6 годин (п. 29 Положення). Однак, Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів [14], встановлює, що з метою підвищення якості та ефективності організації харчування у дошкільних навчальних закладах засновники (власники) та керівники цих закладів повинні забезпечити виконання Інструкції з організації харчування дітей у дошкільних навчальних закладах [15], яка передбачає для груп, які працюють менше шести годин, організація харчування, його форми і кратність визначаються за домовленістю з батьками чи особами, які їх замінюють. Якщо діти перебувають у дошкільному навчальному закладі не більше 4 годин, то їх за бажанням батьків харчуванням можна не забезпечувати. Діти, які перебувають у закладі більше 4 годин, обов'язково забезпечуються харчуванням.

Наступним нововведенням є дозвіл передачі на аутсорсинг забезпечення надання послуг з прибирання та прання [6]. Відповідно тепер за неякісне харчування, як і за інші послуги керівник навчального закладу не буде нести відповідальності. За відсутності харчоблоку у дошкільному навчальному закладі допускається постачання готової продукції

операторами ринку харчових продуктів за умови дотримання вимог Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» [16]. Новація Санітарного регламенту виявляється ще і в тому, що встановлення у дошкільному навчальному закладі нових систем (кондиціонерів), що впливають на мікроклімат приміщення, повинно здійснюватися з письмової згоди батьків (опікунів) та має бути забезпечено відповідним і своєчасним сервісним обслуговуванням та заміною витратних матеріалів. У разі підвищення захворюваності дітей, спричинених функціонуванням таких систем, експлуатація зазначених систем забороняється. Регламент має самостійний розділ про санітарно-гігієнічні вимоги до утримання басейнів (у разі їх наявності у дошкільних навчальних закладах).

Важливим у набутті статусу суб'єкта освітніх правовідносин є процедура ліцензування такого виду діяльності відповідно до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» (п. 6, ч.1, ст. 7) [17] та Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності (п. 90-99) [18]. Заклад дошкільної освіти, фізична особа - підприємець або структурний підрозділ юридичної особи публічного чи приватного права, що провадить освітню діяльність у сфері дошкільної освіти повинен бути забезпечений педагогічними працівниками, необхідними для реалізації освітнього процесу та виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти.

Звертає на себе увагу той факт, що відповідно до Класифікації видів економічної діяльності [19] є секція КВЕД ДК 009:2010 «Q. Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги», містить у собі клас - 88.91 «Денний догляд за дітьми», що включає діяльність із денного догляду за дітьми, у тому числі денний догляд за дітьми-інвалідами. Такий вид діяльності не передбачає отримання ліцензії, оскільки не входить до категорії «освітня діяльність» (Секція Р). Державний стандарт денного догляду [20] застосовується для: організації надання соціальної послуги

денного догляду особам похилого віку, інвалідам, дітям-інвалідам від 3-х років, хворим (з числа осіб працездатного віку на період до встановлення їм групи інвалідності, але не більше ніж чотири місяці), які не здатні до самообслуговування і потребують постійної сторонньої допомоги; здійснення моніторингу й контролю за якістю надання соціальної послуги денного догляду; визначення тарифу платної послуги денного догляду. Однак, мови про «догляд за дітьми» не йдеться. Відтак правове регулювання «в собі» Закону України «Про соціальні послуги» [21] та Порядку атестації соціальних працівників, інших фахівців, що надають соціальні та реабілітаційні послуги [22] теж залишає без уваги «догляд за дітьми» як вид діяльності, що входить до класу 88.91 КВЕД ДК 009:2010. Такий стан речей може стати підґрунтям для неправовірної поведінки окремих суб'єктів освітніх правовідносин, та при більш глибокому аналізі – призводити до вкрай негативних наслідків, як для окремих дітей, так і в цілому для системи освіти у нашій державі, оскільки дошкільний вік – найважливіший етап у становленні здоров'я та світогляду людини, передбачає створення передумов взаємодії її зі світом.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Для реалізації мети розвитку дошкільної освіти, а саме: реалізації державної політики щодо забезпечення конституційних прав і державних гарантій дітям дошкільного віку на здобуття дошкільної освіти, необхідно привести у відповідність законодавство, що регулює діяльність суб'єктів дошкільних освітніх відносин. Усунути прогалини законодавства, що дають змогу «неоднозначного» його тлумачення та застосування учасниками освітніх правовідносин.

Література

1. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція): наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 22 травня 2012 року № 615 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/30154/>
2. Розвиток дитини-дошкільника : сучасні підходи та освітні технології: монографія / Г.В. Беленька, Н.М. Голота, М.А. Машовець [та ін.] ; ред. І. І. Загарницька ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. - 272 с.
3. Богущ А. Передшкільна освіта в сучасному освітньому просторі / А. Богущ // Рідна школа. - 2014. - № 12. - С. 8-11 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tsh_2014_12_4.
4. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк ; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко [та ін.] ; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець ; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. - К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. - 304 с.
5. Пихтіна, Н. П. Вступ до спеціальності: дошкільна освіта [Текст] : навч. посіб. для студ. спец. «Дошкільна освіта і практична психологія» / Пихтіна Н. П., Пісоцька Л. М. ; Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. - Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2010. - 75 с.
6. Єрмілов В. С. Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів у контексті профілактичного аспекту організації діяльності цих закладів [Текст] / В. С. Єрмілов // Молодий вчений. - 2017. - №5 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_5_81
7. Стасюк Л.А. Гігієнічне обґрунтування режиму навчання в початкових класах ліцею: Автореф. дис... канд. мед. наук: 14.02.01 / Л. А. Стасюк ; Нац. мед. ун-т ім. О.О.Богомольця. - К., 2003. - 20 с.

8. Шовкопляс О. М. Управління оздоровчою роботою в дошкільному закладі як чинник сталого розвитку суспільства [Текст] / О. М. Шовкопляс // Молодий вчений. - 2017. - №2.
9. Спасская В. В. Содержание образовательного правоотношения / В. В. Спасская // Право и образование. - 2006. - №. 6. - С. 7-22.
10. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 № 2628-III [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2628-14/paran331#n331>
11. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>
12. Про затвердження Положення про дошкільний навчальний заклад: постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2003 № 305 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/305-2003-%D0%BF>
13. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>
14. Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів: наказ МОЗ України від 24.03.2016 № 234 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16>
15. Про затвердження Інструкції з організації харчування дітей у дошкільних навчальних закладах : наказ Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я України від 17.04.2006 № 298/227 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0523-06>
16. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 № 771/97-ВР [Електронний

- ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр>
17. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
18. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1187 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>
19. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД-2010) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/88/KVED10_88_91.html
20. Про затвердження Державного стандарту денного догляду : наказ Міністерства соціальної політики України від 30.07.2013 № 452 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1363-13>
21. Про соціальні послуги: Закон України від 19.06.2003 № 966-IV [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/966-15>
22. Про затвердження Порядку атестації соціальних працівників, інших фахівців, що надають соціальні та реабілітаційні послуги: наказ Міністерства соціальної політики України від 01.10.2012 № 612 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1771-12/paran21#n21>

References

1. Pro zatverdzhennja Bazovogho komponenta doshkiljnoji osvity (nova redakcija): nakaz Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrajinu

vid 22 travnja 2012 roku № 615 [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <http://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/30154/>

2. Rozvytok dytyny-doshkilnyka: suchasni pidkhody ta osvitni tekhnologhiji : monohrafija / Gh.V. Bjeljenjka, N.M. Gholota, M.A. Mashovecj [ta in.] ; red. I. I. Zagharnycjka ; Nac. ped. un-t im. M. P. Draghomanova. - K. : Vyd-vo NPU im. M. P. Draghomanova, 2009. - 272 s.
3. Boghush A. Peredshkiljna osvita v suchasnomu osvijnomu prostori / A. Boghush // Ridna shkola. - 2014. - # 12. - S. 8-11 [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2014_12_4.
4. Dytyna: Osvitnja prohrama dlja ditej vid dvokh do semy rokiv / nauk. ker. proektu V.O. Oghnev'juk; avt. kol.: Gh.V. Bjeljenjka, O.L. Boghinich, N.I. Boghdanecj-Biloskalenko [ta in.]; nauk. red.: Gh. V. Bjeljenjka, M.A. Mashovecj ; Min. osv. i nauky Ukrainy, Kyjiv. un-t im. B. Ghrinchenka. - K. : Kyjiv. un-t im. B. Ghrinchenka, 2016. - 304 s.
5. Pykhtina, N. P. Vstup do specialnosti: doshkiljna osvita [Tekst]: navch. posib. dlja stud. spec. "Doshkiljna osvita i praktychna psykhologhija" / Pykhtina N. P., Pisocjka L. M.; Nizhyn. derzh. un-t im. M. Ghogholja. - Nizhyn : Vyd-vo NDU im. M. Ghogholja, 2010. - 75 s.
6. Jermilov V. S. Sanitarnyj rehhlament dlja doshkilnykh navchalnykh zakladiv u konteksti profilaktychnogho aspektu orghanizaciji dijajnosti cykh zakladiv [Tekst] / V. S. Jermilov // Molodyj vchenyj. - 2017. - #5.
7. Stasjuk L.A. Ghighijenichne obghruntuvannja rezhymu navchannja v pochatkovykh klasakh liceju: Avtoref. dys... kand. med. nauk: 14.02.01 / L.A. Stasjuk ; Nac. med. un-t im. O.O.Boghomoljcja. - K., 2003. - 20 s.
8. Shovkopljas O. M. Upravlinnja ozdorovchoju robotuju v doshkiljnomu zakladi jak chynnyk stalogho rozvytku suspiljstva [Tekst] / O. M. Shovkopljas // Molodyj vchenyj. - 2017. - #2.

9. Spasskaja V. V. Soderzhanye obrazovateljnogho pravootnoshenyja / V. V. Spasskaja // Pravo y obrazovanye. - 2006 - #. 6 - S. 7-22.
10. Pro doshkiljnu osvitu: Zakon Ukrajiny vid 11.07.2001 # 2628-III [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2628-14/paran331#n331>
11. Pro osvitu : Zakon Ukrajiny vid 05.09.2017 # 2145-VIII [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>
12. Pro zatverdzhennja Polozhennja pro doshkiljnyj navchaljnyj zaklad: postanova Kabinetu Ministriv Ukrajiny vid 12.03.2003 # 305 [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/305-2003-%D0%BF>
13. Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo: Zakon Ukrajiny vid 01.07.2010 # 2404-VI [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>
14. Pro zatverdzhennja Sanitarnogho rehhlamentu dlja doshkiljnykh navchaljnykh zakladiv: nakaz MOZ Ukrajiny vid 24.03.2016 # 234 [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16>
15. Pro zatverdzhennja Instrukciji z orghanizaciji kharchuvannja ditej u doshkiljnykh navchaljnykh zakladakh: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrajiny ta Ministerstva okhorony zdorov'ja Ukrajiny vid 17.04.2006 # 298/227 [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0523-06>
16. Pro osnovni pryncypy ta vymoghy do bezpechnosti ta jakosti kharchovykh produktiv: Zakon Ukrajiny vid 23.12.1997 # 771/97-VR [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/771/97-vr>

17. Pro licenzuvannja vydiv ghospodarsjkoji dijalnosti : Zakon Ukrainy vid 02.03.2015 # 222-VIII [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
18. Pro zatverdzhennja Licenzijnykh umov provadzhennja osvithnoji dijalnosti : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.12.2015 # 1187 [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>
19. Klasifikacija vydiv ekonomichnoji dijalnosti (KVED-2010) [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/88/KVED10_88_91.html
20. Pro zatverdzhennja Derzhavnogho standartu dennogho doghljadu: nakaz Ministerstva socialjnoji polityky Ukrainy vid 30.07.2013 #452 [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1363-13>
21. Pro socialjni poslughy: Zakon Ukrainy vid 19.06.2003 # 966-IV [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/966-15>
22. Pro zatverdzhennja Porjadku atestaciji socialjnykh pracivnykiv, inshykh fakhivciv, shho nadajutj socialjni ta rehabilitacijni poslughy: nakaz Ministerstva socialjnoji polityky Ukrainy vid 01.10.2012 # 612 [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1771-12/paran21#n21>